

УДК 338.512

А.М. ЛАРКА, аспірантка, НТУ«ХПІ», Харків

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СОБІВАРТОСТІ ТА ЦІНИ ОДИНИЦІ МАШИНОБУДІВНОЇ ПРОДУКЦІЇ

В роботі розглядаються методологічні підходи до визначення собівартості та ціни одиниці машинобудівної продукції. Запропоновано розрахункові формули для визначення окремих статей калькуляції.

The methodological going is in-process examined near determination of prime price and cost of unit of machine-building products. Calculation formulas are offered for determination of the separate articles of calculation.

Ключові слова: методологічні підходи, собівартість, калькулювання, продажна ціна, одиниця продукції, статті калькуляції, розрахунок витрат, розподіл витрат.

Вступ. В сучасних умовах, коли економіка України, як і вся світова економіка, знаходиться в кризовому стані, значна кількість промислових підприємств, в тому числі і машинобудівних, відчувають значну нестачу коштів не тільки для програм свого розвитку, а й для звичайної виробничо-господарської діяльності, дуже гостро постає питання більш ефективного управління всіма видами витрат. Ефективне управління витратами, в першу чергу, передбачає чітку організацію їх обліку як за центрами відповідальності, так і за видами продукції, тобто так зване калькулювання собівартості одиниць продукції. Дослідження теоретичних основ та практичного застосування різних підходів до визначення собівартості продукції знайшли своє відображення в працях багатьох вітчизняних і закордонних вчених [1-7]. Однак необхідно зазначити, що при всій важливості проведених досліджень окремі проблеми все ще залишаються недостатньо вивченими. Так, значна більшість публікацій, в тому числі і нормативних документів [8,9], обмежується розробкою загальних рекомендацій щодо підходів до визначення собівартості, або окремих її статей, найчастіше статей непрямих (комплексних) витрат. При цьому єдиного підходу до їх визначення, на жаль, так і не було вироблено. Тому розробка практичних рекомендацій (з доведенням їх до розрахункових формул) на нашу думку видається достатньо актуальною.

Постановка завдання. Метою статті є вдосконалення методів визначення собівартості та ціни машинобудівної продукції та розробка рекомендацій щодо розрахунку окремих статей калькуляції.

Методологія. Методологічною основою дослідження, результати якого представлені в даній статті, являються наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, що присвячені проблемам удосконалення методів визначення собівартості і ціни машинобудівної продукції, а також відповідні нормативні документи, що діють в Україні.

Результати дослідження. Розрахунок затрат за окремими статтями калькуляції рекомендується проводити наступним чином: всі прямі витрати, які безпосередньо пов'язані з процесом виготовлення продукції, включаються до собівартості одиниці продукції за нормами або згідно з даними прямого обліку, а непрямі витрати спочатку визначаються в цілому по підприємству, цеху, а інколи по виробничій ділянці шляхом розробки відповідних кошторисів (кошторис витрат на утримання і експлуатацію обладнання; кошторис загальновиробничих витрат, кошторис інших виробничих витрат тощо), а потім одержані суми розподіляються на собівартість конкретних видів продукції пропорційно прийнятій на підприємстві базі розподілу.

Розмір витрат за окремими статтями калькуляції визначається наступним чином.

1. Сировина та матеріали. Витрати за цією статтею калькуляції включаються до собівартості продукції наступним чином:

а) встановлюються норми витрат кожного виду сировини і матеріалів на одиницю продукції;

б) у відповідності з встановленими нормами витрат сировини і матеріалів, цінами їх придбання без ПДВ та величиною транспортно-заготівельних витрат розраховуються кошторисні ставки на одиницю продукції за наступними формулами:

$$\hat{A}_{\tilde{N}i} = \sum_{i=1}^n \hat{I}_{\hat{A}_i} \times (\hat{O}_{\tilde{D}_s} - \hat{\ddot{A}}_{\hat{A}_s}) \times \hat{E}_{\hat{O}\hat{C}\hat{A}},$$

(1)

$$\hat{\ddot{A}}_{\hat{A}_s} = \frac{C_{\hat{\ddot{A}}}}{100 + \tilde{N}_{\hat{\ddot{A}}}} \hat{O}_{\tilde{D}_i},$$

(2)

де $\hat{I}_{\hat{A}_i}$ – норма витрат i -го виду сировини і матеріалу, кг/шт.; $\hat{O}_{\tilde{D}_i}$ – ціна придбання i -го виду сировини і матеріалу, грн./кг; $\hat{E}_{\hat{O}\hat{C}\hat{A}}$ – коефіцієнт транспортно-заготівельних витрат по i -му виду сировини і матеріалів; n –

число видів найменування сировини та матеріалів, одиниць; $ПДВ_i$ – розмір ПДВ в ціні придбання, грн.; $C_{ПДВ}$ – ставка ПДВ, %.

При значній кількості найменувань видів сировини і матеріалів можливе застосування середнього по підприємству або по їх окремих групах коефіцієнтів транспортно-заготівельних витрат.

2. Покупні напівфабрикати, комплектуючі вироби, роботи і послуги виробничого характеру сторонніх підприємств та організацій. Витрати за цією статтею калькуляції розраховуються за наступною формулою:

$$\hat{A}_{\text{нпфа}} = \sum_{i=1}^n m_i \times (\hat{O}_{\text{нпфа}} - \hat{I}\hat{A}) \times \hat{E}_{\text{нпфа}} + \sum_{j=1}^l B_j, \quad (3)$$

де $\hat{A}_{\text{нпфа}}$ – n – число найменувань покупних напівфабрикатів і комплектуючих виробів в одиниці продукції, одиниць; m_i – кількість покупних напівфабрикатів і комплектуючих виробів i -виду в одиниці продукції, штук; $\hat{O}_{\text{нпфа}}$ – ціна придбання i -го виду сировини і матеріалів, грн./кг; $\hat{E}_{\text{нпфа}}$ – коефіцієнт транспортно-заготівельних витрат по i -му виду покупних напівфабрикатів і комплектуючих виробів; B – питома вартість j -ої послуги виробничого характеру, грн./шт.; l – кількість найменувань послуг виробничого характеру, що є необхідними для виробництва даної продукції, одиниць.

При значній кількості найменувань видів покупних напівфабрикатів і комплектуючих виробів можливе застосування середнього по підприємству або по їх окремих групах коефіцієнтів транспортно-заготівельних витрат.

3. Паливо та енергія на технологічні цілі. Ці витрати розраховуються наступним чином:

$$\hat{A}_{\text{пал}} = \hat{A}_{\text{пал}} + \hat{A}_{\text{ен}} \quad (4)$$

$$\hat{A}_{\text{пал}} = \sum_{i=1}^n \hat{I}_{\text{пал}}^i \times (\hat{O}_{\text{пал}} - \hat{I}\hat{A}) \times \hat{E}_{\text{пал}}, \quad (5)$$

$$\hat{A}_{\text{ен}} = \sum_{i=1}^n \hat{I}_{\text{ен}}^E \times \bar{O}_{\text{ен}}, \quad (6)$$

де n – число видів найменування палива і енергії, що використовуються в процесі виробництва, одиниць; $\bar{O}_{\text{ен}}$ – середній тариф на i -ий вид енергії без ПДВ; $\hat{I}_{\text{пал}}^E$ – норма витрат i -го виду палива, кг/шт.; $\hat{O}_{\text{пал}}$ – ціна придбання i -го

виду палива без ПДВ, грн./кг; $\hat{E}_{\partial_{\zeta\hat{A}}}$ – коефіцієнт транспортно-заготівельних витрат по i -му виду палива.

4. Зворотні відходи. Вартість зворотних відходів визначається за наступною формулою:

$$\hat{A}_{\zeta\hat{A}} = \sum_{i=1}^n (M_{i_3} - H_{B_i}) \times \ddot{O}_{\zeta\hat{A}}, \quad (7)$$

де \dot{M}_{i_3} – чиста маса деталей виготовлених з i -го виду матеріалу, кг/шт.; $\ddot{O}_{\zeta\hat{A}}$ – ціна зворотних відходів без ПДВ i -го виду, грн/кг.

5. Всього матеріальних витрат без зворотних відходів. Ця стаття розраховується так: від суми витрат за статтями з 1-ої по 3-тю віднімаються витрати статті 4-ої:

$$VMZ_i = \text{ст.1} + \text{ст.2} + \text{ст.3} - \text{ст.4}. \quad (8)$$

6. Основна заробітна плата. Основна заробітна плата основних виробничих робітників для однієї деталі розраховується за наступною формулою:

$$\zeta\ddot{I}_{\dot{N}I_3} = \sum_{i=1}^n \frac{t_{i_3}}{60} \times \tilde{A}_{\partial_1} \times \hat{E}_{\partial_3}, \quad (9)$$

де n – число операцій технологічного процесу по виготовленню деталі; t_{i_3} – технічна норма часу на виконання i -ої операції, хв./шт.; \hat{E}_{∂_3} – тарифний коефіцієнт на i -ій операції; \tilde{A}_{∂_1} – годинна тарифна ставка I-го розряду, яка розраховується наступним чином:

$$\tilde{A}_{m_1} = \frac{\zeta\dot{I}_{\min} \times \hat{E}_{\dot{A}O}}{N_{\partial\dot{a}} \times t_{\zeta\dot{I}}}, \quad (10)$$

де $\hat{E}_{\dot{A}O}$ – коефіцієнт генеральної угоди; $\overline{N}_{\partial\dot{a}}$ – середня кількість робочих днів у місяці (приймається 22); $t_{\zeta\dot{I}}$ – тривалість зміни (8 год.).

Основна заробітна плата основних виробничих робітників для складних виробів розраховується за наступною формулою:

$$\zeta\ddot{I}_{\dot{N}I_3} = \sum_{j=1}^m \sum_{i=1}^n \frac{t_{i_3j}}{60} \times \times_{\partial_1} \times \hat{E}_{\partial_{3j}} + \zeta\dot{I}_{\dot{N}I_{\dot{A}N}} + \zeta\dot{I}_{\dot{N}I_{\dot{A}N}}, \quad (11)$$

де t_{i_3j} – технічна норма часу на виконання i -ої операції по виготовленню j -ої деталі, хв./шт.; $\hat{E}_{\partial_{3j}}$ – тарифний коефіцієнт на i -операції по виготовленню j –

ої деталі; $\zeta\ddot{I}_{\overset{IN}{AN}}$ – основна заробітна плата на вузлове складання, грн./шт.;

$\zeta\ddot{I}_{\overset{IN}{AN}}$ – основна заробітна плата на генеральне складання, грн./шт.

В умовах одиничного виробництва, а також при визначенні проектної собівартості нових виробів, основна заробітна плата основних виробничих робітників може бути розрахована як добуток сумарної трудомісткості виготовлення виробу на годину тарифну ставку середнього розряду робіт.

7. Додаткова заробітна плата. Додаткова заробітна плата розраховується як:

$$\zeta\ddot{I}_{\overset{AA}{s}} = \frac{\hat{E}_{\zeta\ddot{I}_{\overset{AA}{s}}}}{100} \times \zeta\ddot{I}_{\overset{IN}{s}}, \quad (12)$$

де $\hat{E}_{\zeta\ddot{I}_{\overset{AA}{s}}}$ – відсоток додаткової заробітної плати, який визначається середньою тривалістю відпусток основних виробничих робітників та величиною доплат.

8. Відрахування на соціальне страхування визначаються за наступною формулою:

$$\hat{A}_{\overset{NN}{s}} = \hat{E}_{\overset{N\zeta}{s}} \times (\zeta\ddot{I}_{\overset{IN}{s}} + \zeta\ddot{I}_{\overset{AA}{s}}), \quad (13)$$

де $\hat{E}_{\overset{N\zeta}{s}}$ – розмір відрахувань на соціальні заходи, %.

9. Витрати на утримання та експлуатацію обладнання. Ці витрати можуть розподілятися між різними видами продукції наступним чином:

а) виходячи з величини цих витрат за 1 годину роботи обладнання та часу його роботи по виготовленню одиниці відповідного виду продукції для чого визначаються нормативні кошторисні ставки, які розраховуються на основі даних про кількість машино-годин роботи обладнання за рік і суми витрат на утримання та експлуатацію обладнання згідно з кошторисом цих витрат:

$$K_{\overset{AOAI}{s}} = \frac{\sum \hat{A}\hat{O}\hat{A}\hat{I} \times 100}{F_a \sum}, \quad (14)$$

$$\hat{A}\hat{O}\hat{A}\hat{I}_s = \frac{\hat{E}_{\overset{AOAI}{s}}}{100} \times \hat{O}_{\overset{A}{s}}, \quad (15)$$

де $\sum BVEO$ – сума витрат на утримання і експлуатацію обладнання згідно з кошторисом, грн.; $F_a \sum$ – сумарний річний дійсний фонд часу роботи обладнання, год.; $\hat{O}_{\overset{A}{s}}$ – трудомісткість виготовлення одиниці i -го виду продукції, норма-год.; $BVEO_i$ – витрати на утримання і експлуатацію обладнання, що припадають на одиницю i -го виду продукції, грн.; K_{BVEO} – коефіцієнт розподілу витрат на утримання і експлуатацію обладнання, %;

б) пропорційно основній заробітній платі основних робітничих робітників:

$$K_{\hat{A}\hat{O}\hat{A}\hat{I}} = \frac{\sum \hat{A}\hat{O}\hat{A}\hat{I} \times 100}{\hat{O}\zeta\check{I}_{\hat{I}\hat{A}\hat{D}}^{\hat{I}\hat{N}\hat{I}}}, \quad (16)$$

$$\hat{O}\zeta\check{I}_{\hat{I}\hat{A}\hat{D}}^{\hat{I}\hat{N}\hat{I}} = \sum_{s=1}^n \zeta\check{I}_{\hat{I}\hat{N}\hat{I}_s} \times \hat{D}_{\hat{A}_s}, \quad (17)$$

$$\hat{A}\hat{O}\hat{A}\hat{I}_s = \frac{\hat{E}_{\hat{A}\hat{O}\hat{A}\hat{I}}}{100} \times \zeta\check{I}_{\hat{I}\hat{N}\hat{I}_s}, \quad (18)$$

де $\hat{D}_{\hat{A}_s}$ – річний випуск i -виду продукції, шт.; n – кількість найменування продукції, яка випускається, одиниць; $\hat{O}\zeta\check{I}_{\hat{I}\hat{A}\hat{D}}^{\hat{I}\hat{N}\hat{I}}$ – фонд основної заробітної плати основних виробничих робітників, грн.

в) пропорційно сумі основної заробітної плати основних виробничих робітників і матеріальних затрат:

$$K_{\hat{A}\hat{O}\hat{A}\hat{I}} = \frac{\sum \hat{A}\hat{O}\hat{A}\hat{I} \times 100}{\hat{O}\zeta\check{I}_{\hat{I}\hat{A}\hat{D}}^{\hat{I}\hat{N}\hat{I}} + \sum \check{I}\zeta}, \quad (19)$$

$$\sum \check{I}\zeta = \sum_{i=1}^n \hat{A}_{\check{I}\zeta_s} \times \hat{D}_{\hat{A}_s}, \quad (20)$$

де $\sum \check{I}\zeta$ – сумарні матеріальні затрати в цінах без ПДВ без зворотних відходів, грн.; $\hat{D}_{\hat{A}_s}$ – сума матеріальних затрат без зворотних відходів на одиницю i -го виду продукції, грн./шт.

10. Загальновиробничі витрати. Нормативні документи [8,9] вимагають розподілу цих витрат на постійну і змінну складові. Змінні загальновиробничі витрати включаються прямо, тобто безпосередньо, до собівартості відповідних видів продукції, а постійні витрати зазвичай можуть розподіляються між різними видами продукції наступним чином:

а) пропорційно основній заробітній платі основних виробничих робітників:

$$\hat{E}_{\zeta\hat{A}\hat{A}} = \frac{\sum \zeta\hat{A}\hat{A} \times 100}{\hat{O}\zeta\check{I}_{\hat{I}\hat{A}\hat{D}}^{\hat{I}\hat{N}\hat{I}}}, \quad (21)$$

$$\zeta\hat{A}\hat{A} = \frac{\hat{E}_{\zeta\hat{A}\hat{A}}}{100} \times \zeta\check{I}_{\hat{I}\hat{N}\hat{I}_s}. \quad (22)$$

б) пропорційно сумі основної заробітної плати основних виробничих робітників і витрат на утримання і експлуатацію обладнання:

$$\hat{E}_{\zeta\hat{A}\hat{A}} = \frac{\sum \zeta\hat{A}\hat{A} \times 100}{\hat{O}\zeta\check{I}_{\hat{I}\hat{A}\hat{D}}^{\hat{I}\hat{N}\hat{I}} + \sum \hat{A}\hat{O}\hat{A}\hat{I}}, \quad (23)$$

$$\zeta\hat{A}\hat{A} = \hat{E}_{\zeta\hat{A}\hat{A}} \times (\zeta\check{I}_{\hat{I}\hat{N}\hat{I}_s} + \hat{A}\hat{O}\hat{A}\hat{I}_s), \quad (24)$$

де $K_{ЗВВ}$ – коефіцієнт розподілу постійної складової загальновиробничих витрат, %); $\sum ЗВВ$ – сума постійної складової загальновиробничих витрат згідно з кошторисом, грн.; $ЗВВ_i$ – постійні загальновиробничі витрати, що припадають на одиницю i -го виду продукції, грн./шт.

Більш детально питання розподілу загальновиробничих витрат на постійну та змінну складову розглянуто в роботі [10]. А розподіл постійної складової загальновиробничих витрат між різними видами продукції розглянуто в роботі [11].

11. Втрати від браку. Втрати від браку включаються до собівартості продукції безпосередньо по їх фактичній величині, але не більше встановленої величини технічно допустимого браку.

12. Інші виробничі витрати. Ці витрати звичайно розподіляються між різними видами продукції пропорційно виробничій собівартості:

$$IBB_i = \frac{\hat{E}_{\text{зАА}} \times \sum \tilde{n} \delta .5 \div 11}{100 - \hat{E}_{\text{зАА}}}, \quad (25)$$

де K_{IBB} – коефіцієнт розподілу інших виробничих витрат, %.

13. Супутня продукція. Супутня продукція, як правило, самостійно не калькулюється, а її вартість віднімається від вартості основної продукції за цінами реалізації без ПДВ.

14. Виробнича собівартість. Виробнича собівартість розраховується так: від суми витрат за статтями з 5-ої по 11-ту віднімаються витрати статей 4-ої і 12-ої.

$$\hat{A}\tilde{N}_i = \sum \tilde{n} \delta .5 \div \tilde{n} \delta .11 - \tilde{n} \delta .4,12. \quad (26)$$

Згідно з стандартом бухгалтерського обліку калькулювання закінчується визначенням виробничої собівартості [8]. Але в управлінському обліку, і в першу чергу в тих випадках, коли необхідно обґрунтувати перед замовниками величину продажної ціни, розраховується повна собівартість і продажна ціна [9].

15. Адміністративні витрати. Ці витрати можуть розподілятися між різними видами продукції наступним чином:

а) пропорційно основній заробітній платі основних виробничих робітників:

$$\hat{E}_{\text{АА}} = \frac{\sum \hat{A}\hat{A} \times 100}{\hat{C}\hat{I}_{\text{ІНІ}}^{\text{ІАД}}}, \quad (27)$$

$$\hat{A}\hat{A}_s = \frac{\hat{E}_{\text{АА}}}{100} \times \hat{C}\hat{I}_{\text{ІНІ}}^s, \quad (28)$$

б) пропорційно сумі основної заробітної плати основних виробничих робітників та витрат на утримання і експлуатацію обладнання:

$$\hat{E}_{\hat{A}\hat{A}} = \frac{\sum \hat{A}\hat{A} \times 100}{\hat{O}\hat{C}\hat{I}_{\hat{A}\hat{D}} + \sum \hat{A}\hat{O}\hat{A}\hat{I}_s}, \quad (29)$$

$$\hat{A}\hat{A}_s = \frac{\hat{E}_{\hat{A}\hat{A}}}{100} \times (\hat{C}\hat{I}_{\hat{A}\hat{D}} + \hat{A}\hat{O}\hat{A}\hat{I}_s), \quad (30)$$

в) пропорційно виробничій собівартості продукції:

$$\hat{E}_{\hat{A}\hat{A}} = \frac{\sum \hat{A}\hat{A} \times 100}{\hat{A}\hat{N}_{\hat{D}\hat{A}}}, \quad (31)$$

$$\hat{A}\hat{N}_{\hat{D}\hat{A}} = \sum_{i=1}^n \hat{A}\hat{N}_s \times \hat{D}_{\hat{A}_s}, \quad (32)$$

$$\hat{A}\hat{A}_s = \frac{\hat{E}_{\hat{A}\hat{A}}}{100} \times BC_s, \quad (33)$$

де K_{AB} – коефіцієнт розподілу адміністративних витрат, %; $BC_{\hat{D}\hat{A}}$ – виробнича собівартість річного випуску продукції, грн.; $\sum \hat{A}\hat{A}$ – сума адміністративних витрат згідно з кошторисом, грн.; AB_i – адміністративні витрати, що припадають на одиницю i -го виду продукції, грн./шт.

16. Витрати на збут. Витрати на збут включаються до собівартості різних видів продукції безпосередньо за їх фактичною величиною, а коли це неможливо, то вони розподіляються між окремими видами продукції наступним чином:

а) пропорційно виробничій собівартості продукції:

$$\hat{E}_{\hat{A}\hat{C}} = \frac{\sum \hat{A}\hat{C} \times 100}{\hat{A}\hat{N}_{\hat{A}\hat{D}}}, \quad (34)$$

$$\hat{A}\hat{C}_i = \frac{\hat{E}_{\hat{A}\hat{C}}}{100} \times \hat{A}\hat{N}_s, \quad (35)$$

б) пропорційно сумі виробничої собівартості і адміністративних витрат:

$$\hat{E}_{\hat{A}\hat{C}} = \frac{\sum \hat{A}\hat{C} \times 100}{\hat{A}\hat{N}_{\hat{D}\hat{A}} + \sum \hat{A}\hat{A}}, \quad (36)$$

$$\hat{A}\hat{C}_s = \frac{\hat{E}_{\hat{A}\hat{C}}}{100} \times (\hat{A}\hat{N}_s + \hat{A}\hat{A}_s), \quad (37)$$

де K_{B3} – коефіцієнт розподілу витрат на збут, %; $\sum B3$ – сума витрат на збут згідно з кошторисом, грн.; $B3_i$ – витрати на збут, що припадають на одиницю i -го виду продукції, грн./шт.

17. Повна собівартість. Повна собівартість розраховується як сума виробничої собівартості, адміністративних витрат та витрат на збут:

$$\hat{I}\hat{N}_i = \hat{A}\hat{N}_i + \hat{A}\hat{A}_s + \hat{A}\hat{C}_s. \quad (38)$$

18. Прибуток. Величина прибутку в оптовій ціні підприємства може визначатися:

а) пропорційно виробничій собівартості продукції за встановленим рівнем рентабельності даного виду продукції:

$$\ddot{i}\delta_s = \frac{R_s^{\ddot{i}\tilde{N}}}{100} \times \ddot{i}\tilde{N}_s, \quad (39)$$

де $R_s^{\ddot{i}\tilde{N}}$ – рентабельність i - виду продукції по відношенню до повної собівартості, %; $\ddot{i}\tilde{N}_s$ – повна собівартість одиниці i -го виду продукції, грн./шт.;

б) згідно з заданим рівнем рентабельності виробництва за наступними формулами:

$$\ddot{i}\delta_s = \frac{\hat{E}_{\ddot{i}\delta}}{100} \times \ddot{i}\tilde{N}_s, \quad (40)$$

$$\hat{E}_{\ddot{i}\delta} = \frac{\ddot{i}\delta \sum 100}{\ddot{i}\tilde{N}_{\hat{A}}}, \quad (41)$$

$$\ddot{i}\delta \sum = \frac{R_{\hat{A}} \times \hat{A}\hat{A}\hat{O}}{100}, \quad (42)$$

$$\ddot{i}\tilde{N}_{\hat{A}} = \sum_{s=1}^i \ddot{i}\tilde{N}_s \times D_{A_s}, \quad (43)$$

$$\hat{A}\hat{A}\hat{O} = \overline{\hat{I}\hat{O}}_D + \hat{I}\hat{E}, \quad (44)$$

де $\ddot{i}\delta_s$ – розмір прибутку на одиницю продукції, грн./шт.; $K_{\text{Пр}}$ – коефіцієнт прибутку, %; $\ddot{i}\delta \sum$ – сумарна величина запланованого прибутку, грн.; $ПС_{PB}$ – повна собівартість річного випуску продукції, грн.; $ВВ\Phi$ – вартість виробничих фондів, грн.; $\overline{\hat{I}\hat{O}}_D$ – середньорічна вартість основних фондів, грн.; R_B – планова рентабельність виробництва, %; $НОК$ – сума нормованих обігових коштів, грн.

19. Оптова ціна підприємства (ціна без ПДВ). Ціна без ПДВ розраховується як сума повної собівартості і прибутку.

$$\hat{I}\hat{O}_s = \ddot{i}\tilde{N}_s + \ddot{i}\delta_s,$$

(45)

20. Податок на додану вартість (ПДВ). ПДВ розраховується згідно з діючим Податковим кодексом наступним чином:

$$\ddot{i}\hat{A}\hat{A}_s = \frac{\tilde{N}_{\hat{A}\hat{A}}}{100} \times \hat{I}\hat{O}_s,$$

(46)

де $C_{\text{ПДВ}}$ – ставка ПДВ, %.

21. Продажна (відпускна) ціна. Продажна ціна розраховується як сума оптової ціни підприємства і ПДВ:

$$\ddot{O}_{\ddot{i}\hat{A}\hat{A}_s} = \hat{I}\hat{O}_s + \ddot{i}\hat{A}\hat{A}_s.$$

(47)

Висновки. Як показали дослідження при калькулюванні собівартості і ціни одиниці продукції розрахунок прямих затрат (простих статей калькуляції), як правило, не викликає особливих труднощів, хоча якщо мова

йде про складну продукцію, цей процес потребує значних обсягів обчислювальних робіт і чітко функціонуючої системи управлінського обліку. Що ж до непрямих затрат (комплексних статей калькуляції), то тут основні проблеми, наряду з відносними складністю і трудомісткістю складання точних кошторисів окремих видів витрат, виникають при виборі відповідних баз їх розподілу, які б найкращим чином відповідали реальним потребам ціноутворення. Тому що від правильного вибору баз розподілу в значній мірі залежить розрахункова величина повної собівартості окремих видів продукції та їх рентабельність і ціна і, як наслідок, їх конкурентоспроможність на ринку.

Список літератури: 1. *Партин Г.О.* Управління витратами підприємства: концептуальні засади, методи та інструментарій: Монографія. – К.: УБС НБУ, 2008. – 219 с. 2. *Королик О.М.* Протиріччя в обліку витрат та заходи щодо їх усунення // КНТЕУ ЧТЕІ. Рубрика: [Соціум. Наука. Культура. Економіка](#). – С.115-118. 3. *Котляров Е., Иванов Ю.* Распределение общепроизводственных расходов // Бухгалтерия – 2001 - №37/1 (452) - С.38-43. 4. *Близнюк Т.С.* Методика определения постоянных затрат и практика ее использования // [Финансовый менеджмент](#) - №6 – 2002. – С.78-83. 5. *Соколов А.Ю.* Управленческий учет накладных расходов. – М.: Финансы и статистика. 2004. – 448с. 6. *Друри К.* Управленческий и производственный учет: Пер с англ.: Учебник. – М.:ЮНИТИ-ХАНА, 2002. – 1071 с. 7. *Орлов О.* Нетрадиционный метод распределения накладных затрат // Економіст. – 2005. - №7. – С.69-73. 8. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №16 "Витрати", затверджений Наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. №318 // Национальные стандарты бухгалтерского учета.- 2000.- С.147-156. 9. Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) в промисловості, затверджені наказом Державного комітету промислової політики України від 02.02.2001 р. №47. 10. *Ларка А.М.* Визначення функцій загальновиробничих витрат //Вісник Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут”. Збірник наукових праць. Тематичний випуск: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків НТУ “ХПІ”. – 2010. – №60. – С.182-189. 11. *Ларка А.М.* Аналіз традиційних методів розподілу непрямих витрат та пропозиції щодо їх удосконалення //Вісник Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут”. Збірник наукових праць. Тематичний випуск: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків НТУ “ХПІ”. – 2010. – №56. – С.52-59.

Подано до редакції 24.12.2010